

Nationalekonomisk Forening

afholdt Torsdagen d. 9 Oktober sin aarlige Generalforsamling. Bestyrelsens Formand, Prof. Frederiksen, aflagde Beretning og meddelte Regnskabet. Herefter var der af Foreningens 84 Medlemmer erlagt Kontingent af 79 med 158 Rdl. Udgifterne (Lokale, Bidrag til en Middag, Porto, Trykning af Love og Kvitteringer, Avertissementer m. M.) havde beløbet 38 Rdl. 2 Mk. 14 Sk. Der var derfor en Beholdning paa 119 Rdl. 3 Mk. 2 Sk. Derefter foretoges Valg paa Bestyrelse for det næste Aar. Paa Landstingssekretær Shaws Forslag gjenvalgtes Bestyrelsen ved Akklamation. — Paa Bestyrelsens Forslag optoges som Medlemmer af Foreningen D'Hrr. candd. polit. Kjerumgaard og Cantor.

Under Prof. Frederiksens Ledelse aabnedes der derpaa en Diskussion om Fattigforholdene paa Landet, der indledes af Stiftsfysikus Fr. Krebs fra Odense.

Stiftsfysikus Krebs bemærkede, at han til den forestaaende Diskussion ikke havde andet Forarbejde end, hvad der laa fra ældre Tid; men det var ogsaa kun hans Hensigt at give en Indledning til en Diskussion og at fastslaa de Hovedpunkter, hvorom denne fornemlig burde dreje sig. — Som det var Forsamlingen bekjendt, havde Bureauchef Falbe Hansen givet en Fremstilling af Markarbejdernes Kaar. De Oplysninger, der her gaves, stemte ganske med de Erfaringer, Taleren havde gjort; Afvigelserne vare da i alt Fald kun ganske ringe. — Paa Landet fandtes der to forskjellige Lønningsmaader: enten udbetaltes Lønnen udelukkende i rede Penge; det var det Almindelige paa de store Gaarde; — eller den udbetaltes for en Del i rede Penge og for en Del i Kost; dette var det Almindelige i Gaardmandsklassen, til hvilken jo den store

Masse hørte. Daglønnen varierede imellem 10 og 24 Sk., foruden Kosten; enkelte Steder var den muligvis en lille Smule højere, men det var i alt Fald overordenlig sjældent. Hvorledes var det nu tænkeligt, at en Arbejder kunde underholde sig og Familie (ofte Kone og fire Børn) med en Dagløn paa højst 24 Sk.? Dette var ganske vist ikke tænkeligt, men det skete faktisk heller ikke. En stor Del af sit Underhold fik Arbejderen enten fra Fattigvæsenet eller ved Tiggeri eller Gaver eller paa lignende Maader. Af Fattigvæsenet udgaves der ikke mindre end 2 Mill. Rdl., og paa anden Maade gaves der mindst det Dobbelte. Det, Bonden gav til Gaver og Tiggeri, var ganske utroligt. Det var i alt Fald neppe nogen Overdrivelse at sige, at han gav 3 à 4 Millioner. Lagde man det til Daglønnen, saa vilde man se, at denne betydeligt forhøjedes; men det var en højst uheldig Maade at forhøje den paa. Det medførte store Misligheder, at Arbejderen var saaledes henvist til Fattigvæsenet. Gaardmændene kunde nødigen bekvemme sig til en anden Lønningsmaade; thi dels holdt de ikke meget af at give rede Penge ud, dels fik de ved den nuværende Maade Magt over Arbejderen; det vidste de godt. Men det var ikke des mindre en uretfærdig Lønningsmaade. Den var uretfærdig mod de Arbejdsherrer, der udelukkende betalte Lønnen i Penge, og mod de Gaardmænd, der aldrig benyttede Daglejere, da de jo ligefuldt kom til at betale deres Andel af Fattigskatten. Det var ogsaa en Uret mod de bedre stillede Arbejdere, som aldrig tyede til Fattigvæsenet. Men den største Uretfærdighed udøvedes dog mod selve den store Arbejdermasse. Arbejdslønnen vilde stige, hvis denne Lønningsmaade ikke eksisterede. Arbejderne demoraliseredes ved at vide, at de kunde faa Pension, naar de bleve gamle; thi at komme paa Sognet var deres Maade at faa Pension paa. Der fremvlevedes et uhyre Sløseri og en forfærdelig Sløvhed. Man berøvede ved denne Lønningsmaade Arbejderen Fremtiden; han lagde ikke til Side og bragtes ikke til at tænke paa sin Alderdom; men var der Noget, man ikke maatte berøve et Menneske, saa var det Fremtiden. — Vore Husmænd med Jord vare for en Del et Kunstprodukt, der oprindelig ikke hørte med til Bondestanden; en overmaade stor

Del skrev sig fra Slutningen af det forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede, fra Landboreformernes Tid, fra den Tid, da man troede at kunne gjøre et Land rigt ved at fremkalde en talrig Befolkning. Dette bliver især indlysende, naar man ved hvor mange Gaarde, der paa den Tid nedlagdes for deraf at danne Huse med Lodder paa 2 Skpr. Hartkorn, hvortil ogsaa Lovgivningen opmuntrede. Husmandsjorden var den slettest drevne, vi havde. Under Forhold som de nuværende vare alle Forsøg med Sygekasser, Selvhjælpsforeninger o. L. for en stor Del mislykkede. Taleren havde selv været med til at oprette Sygekasser; men han havde just ikke stor Grund til at være tilfreds med Resultatet. Medlemstallet i de enkelte Foreninger var saa svagt. I de allerfleste Landsogne, hvor der var Sygekasser, gik kun de, der mindst behøvede dem, ind i dem. Den store Masse, som man netop skulde have med, gik ikke ind; Sygekasserne kunde nemlig ikke konkurrere med Fattigvæsenet. Naar man opfordrede en Arbejder til at gaa ind i Sygekassen, saa svarede han: «hvorfor skulde jeg gaa hen og give mine Penge bort? jeg har jo Sognet.» Men det var ikke alene denne Konkurrence, der var saa farlig; ogsaa Kastevæsenet skadede paa mange Steder disse Foreninger; man vilde, for Exempel, ofte ikke finde sig i, at der kom Indsiddere ind. Alderdomsforsørgelsesforeninger havde heller ingen Fremtid for sig; de fleste Forsøg herpaa vare mislykkede. Med den Løn, Arbejderen nu fik — paa Landet, neppe i Byerne — kunde de ikke ofre Noget paa Alderdomsforsørgelse; men naar det var Tilfældet, saa var Lønnen for lav; thi den burde aabenbart være saa høj, at den ikke alene forslog til Arbejderens øjeblikkelige Underhold, men at han ogsaa kunde lægge noget til Side af den til Sygdom og Alderdom. Det Arbejde, der ikke kunde lønnes saa højt, havde ingen Ret til at bestaa. Der vilde ikke vindes Noget ved, at man havde et nyt Fattigvæsen under et pænere Navn, i Skikkelse af Sygekasser understøttede af Kommunen og af Æresmedlemmer; Byrden kom desuden herved til at hvile paa urette Sted, ikke, som den burde, paa Arbejdsgiverne alene. Naar der taltes om en Forbedring af Arbejdernes Kaar, saa indvendte Mange: »hvad kan

det hjælpe? vi kan dog ikke gjøre Noget for dem; en højere Løn og en kortere Arbejdstid vil kun have til Følge, at Luxus og Driveri stiger i en tilsvarende Grad.» Andre mente, at de gjorde, hvad de kunde, ved at opføre Arbejderboliger og Sligt. Men herved vandtes der i Virkeligheden ikke meget: det var kun nogle Faa, man hjalp ved disse Midler; naar Alt kom til Alt, hjalp man kun dem, der bedst kunde undvære Hjælpen, hvorimod den store Masse forblev uden Hjælp. Man skabte to Klasser: en begunstiget og en Pariaklasse. Den Ringeagt, hvormed Husmændene mange Steder saa ned paa Indsiderne, var storartet. Husmændene sagde ofte om Indsiderne, naar Talen var om at optage dem i Sygekasserne, at de ikke vare paalidelige; men dette gjaldt maaske hyppig ligesaa fuldt om Husmændene. Kløften mellem disse to Klasser var allerede stor nok; man skulde vogte sig for at gjøre den større. — For at gjøre Sygekasser og lignende Foreninger nyttige maatte der formentlig Tvang til. For at faa alle Arbejdere med, ogsaa de løse Arbejdere, som arbejde snart hos en, snart hos en anden Arbejdsgiver og for at lette Regnskabet for Arbejdsgiveren, havde Taleren tænkt sig et Tvangssystem, hvis Gennemførelse vilde lettes ved den foreslaaede Møntforandring. Ethvert Tyende skulde have en Sparekassebog, i hvilken visse Procent, f. Ex. 5, skulde indskydes. Denne Indbetaling skulde ske i en Slags Skilleløb, Assignatløb, eller hvad man nu vilde kalde den, der skulde være saaledes kjendelig, at den ikke kunde forvexles med den almindelige gangbare. Var Daglønnen 20 Sk. ny Mønt, fik Tyendet altsaa 19 Sk., og den ene Sk. indbetaltes i Sparekassen i denne Mønt. Disse Regnepenge kunde jo kun modtages paa ét Sted, og der vilde for Arbejdsgiveren næsten ikke blive noget Regnskab. De Summer, der paa denne Maade indskødes i Sparekassen, maatte ikke kunne hæves, før Vedkommende havde naat en vis Alder, f. Ex. 55 Aar. I Sparekassebogen burde Ejerens Navn, Døbeseddel og Kapitalens Forfaldstid være angivet. Ved dette System vilde Lønnen stige, da der i Almindelighed ikke af den nuværende kunde ofres Noget til Sparekassen. Med denne Opsparing kunde begyndes meget tidlig, thi Tyendet var den

Klasse, der bedst kunde taale at afgive noget af Lønnen, da ingen anden Del af Arbejderne havde saa gode Kaar. Man vilde indvende, at der ved det foreslaaede System var Fare for Bedrageri; men det var en Fejltagelse. Bedrageri var i Virkeligheden meget vanskeligt og man maatte være en dreven Slyngel for at kunne udføre det; men i den Klasse var de forsynlige Mennesker ikke store Slyngler. — Taleren sluttede med at fremhæve, at her var to Hovedpunkter, hvorpaa det kom an. Det ene var: Er det muligt her at faa Tvangen ind? Skulde det ikke her, hvor det gjælder at frelse Arbejderne, være tilladeligt at lægge et Tryk paa Friheden? Havde ikke Kommunerne som Forsørgere en Ret at gjøre gjældende? Det andet Punkt var: har man et Middel, der med nogenlunde Lempe- lighed og Sikkerhed fører til Maalet?

Forpagter Lassen fandt, at det Billede, Krebs havde givet af Arbejderforholdene, var vel mørkt. Arbejdslønnen var i Virkeligheden gaat ganske overordenlig i Vejret. Lønnen hos Bønderne var neppe ugunstigere end paa de store Gaarde, og Daglejerne vilde heller end gjerne tage Arbejde hos Bønderne. Det vilde ganske vist være ønskeligt, om Lønnen var saa stor, at der deraf kunde afgives til Sygdom og Alderdom; men dette forudsatte en stor intellektuel Udvikling hos Arbejderne. Bestræbelserne for at forbedre Arbejdernes Kaar vare ganske vist meget rosværdige; men den af Krebs foreslaaede Vej var ikke praktisk, bl. A. paa Grund af Arbejdernes store Mistænksomhed, der ikke vilde tillade, at man tilbageholdt Noget af deres Løn.

Krebs indrømmede, at Lønnen var stegen noget, men neppe saa overordenlig meget. Hvorfor skulde den foreslaaede Lønningsmaade være saa vanskelig? Arbejderne skulde jo dog forsørges, enten paa den ene eller den anden Maade. Spørgsmaalet var kun, om hvilken der var at foretrække. Hvis den foreslaaede Maade først blev almindelig, saa vilde Husbonden neppe komme til at betale mere, end han nu gjør, da han vilde slippe for en betydelig Del af Fattigskatten og andre Byrder.

Etatsraad, Bankdirektør Levy fandt ogsaa det foreslaaede

System upraktisk. Hvis Tilstandene virkelig vare saadanne, som Krebs havde skildret dem, saa maatte Arbejderens Kaar jo næsten være umenneskelige. Lønnen var imidlertid stegen og Arbejdstiden mindre; men dette var i visse Henseender en Tilbagegang. Ved den kortere Arbejdstid var Arbejderen bleven en politisk Størrelse, og det var der neppe noget Sundt i. Det af Krebs foreslaaede ny Penge- eller Omsætningssystem var ikke heldigt. Selv om Arbejdsherrerne vilde gaa ind paa en Forhøjelse med 5 pCt., saa vilde Arbejderen dog derved kun profitere højst 6 Rdl. om Aaret. Naar han var 55 Aar, kunde han saa have en Kapital paa omtr. 200 Rdl., for hvilken han i det heldigste Tilfælde kunde faa sig en Livrente paa 6 Sk. om Dagen. Dette var ikke nogen stor Hjælp. Arbejderen vilde ikke blive uafhængig herved. Hvorledes havde Krebs tænkt sig det finansielle Resultat?

Krebs bemærkede, at han hverken havde sagt eller ment, at Arbejderens Kaar vare umenneskelige. Arbejderen lever, og han faar hvad han behøver, ja maaske mere. Men det var Maaden, hvorpaa det kom an. Hvad de «5 pCt» angik, saa fremhævede han, at han ikke bestemt havde urgeret netop fem. Nej, Procenterne skulde være saa mange, som var nødvendigt. Det var maaske ikke Bagateller, men det maatte til. Det foreslaaede System vilde særlig i moralsk Henseende have stor Betydning.

Professor Frederiksen havde med stor Interesse, ganske vist ogsaa med nogen Forundring, hørt Indlederens Tale. Et lignende Forslag var imidlertid, hvorom Krebs ikke havde været vidende, allerede tidligere stillet af Jærnstøber Lunde, hvem bedre Dele af Arbejderstanden, særlig Medlemmer af Formandsforeningen, støttede. Lunde havde, saavidt han erindrede, foreslaaet 12 pCt. Han vilde paa ingen Maade udtale nogen afgjørende Dom om denne Sag, men kun fremhæve Analogien med Embedsmændenes Pensionering. Han havde hidtil ment, at man burde arbejde henimod dennes Afskaffelse — foreløbig ved at give Vedkommende større Raadighed over Besparelserne; men han indrømmede, at ganske de samme Hensyn, der talte for at tvinge Embedsmænd til Pensionering, talte ogsaa for

Arbejderklassens Pensionering og maaske endnu stærkere. Tyendet og andre ugifte Arbejdere var navnlig i Øjeblikket heldig stillet hos os; men de anvendte ofte deres Midler paa letsindig Maade. Tvang vilde unægtelig i en vis Henseende her være gavnlig. Et vigtigt Spørgsmaal var følgende: hvem kommer til at betale de 5, 10 eller 12 pCt.? Arbejderen eller Arbejdsherren? Hvor Lønnen var stegen saa meget som hos os, vilde det neppe blive Arbejdsgiverne; men hvor Lønnen kun er ganske lav, kunde det nok blive Tilfældet. Hvad Lunde kalder Tilskud til Lønnen, kunde, hvor Lønnen var høj, vist nok faktisk lige saa rigtigt kaldes Afdrag. Arbejdsgiverne vilde ikke betale dette Tillæg; Lønnen kunde kun stige, naar Efterspørgslen steg. Hvor den derimod gav kun det absolut Nødvendige, var det anderledes; men der vilde da Fattigudgifterne blive mindre. — Naar Krebs sagde, at Husmandstanden var noget saa Nyt hos os, saa var det dog vel kun til Dels rigtigt. Vi havde endogsaa meget tidlig Husmænd i Danmark. Strax efter Trældommens Ophør havde vi Gaardsæderne, Kotkarlene i Skaane o. s. fr. Det var især paa Kirkegodserne, i hvilken Henseende han navnlig henviste til Velshows Undersøgelser om Landets store Udstykning i Valdemarernes Tid. Senere under Adelsvælden stode Dele af Bondestanden, som især bidroge til at danne Ugedagstjernerne, Husmændene nærmest.

Departementschef Benzon-Buchwald paaviste Urigtigheder i Levys Beregninger. L. havde glemt Rente og Rentes Rente. Arbejderen vilde vist med en Forhøjelse af 5 pCt. kunne opnaa en aarlig Livrente paa omtr. 80 Rdl.

Bureauchef Falbe Hansen og Etatsraad Levy gjorde nogle yderligere Bemærkninger om disse Beregninger, ligesom ogsaa

Dispachør Wessely, der mindede om den Indflydelse Dødeligheden øvede paa Livrentens Højde. Taleren var ikke enig med Frederiksen i Jævnførelsen af Pensioneringen af Statens Embedsmænd og Arbejderne. Arbejderspørgsmaalet var et vigtigt Spørgsmaal, men det var ikke let at løse. Man forbedrede ikke Folk, fordi man gav dem mere Løn og Fritid.

Forudsætningerne vare ikke til Stede for en Forbedring. De kunde komme med Tiden, men de kom ikke øjeblikkeligen.

Krebs fremhævede, at Arbejderklassen maatte have en anden Udvikling, hvis den skulde kunne forstaa at benytte sin Fritid. Hvad Pensioneringen angik, saa skulde Staten overhovedet ikke give sig af hermed, det var Arbejdet og Lønnen herfor, som skulde pensionere Arbejderen. Hvilken hævende Indflydelse paa Arbejderen vilde det ikke have, naar han vidste, at han havde en Kapital staaende i Sparekassen.

Levy spurgte om, hvorledes Ideen skulde realiseres? Arbejderproblemet lod sig ikke løse paa den foreslaaede Maade. Hvorledes kunde man forlange en saadan Afholdenhed og Opsparen af Arbejderen, naar han maaske led Nød hjemme? Hvor denne Slags Pensioneringsforsøg søgtes gennemførte, havde Taleren undertiden set, at Mandens Kone og Børn sultede i Hjemmet, samtidig med at der indestod en Kapital i Sparekassen, der ikke maatte røres. Saadanne Tilfælde kunde forekomme meget hyppigt; men det var ikke billigt.

Krebs mente, at hans System meget vel lod sig gennemføre. Kontrollen var ikke vanskelig. Ligesaa godt som man tidligere havde kunnet gennemføre den med Skudsmaalsbøgerne, lod det sig nu gjøre med Sparekassebøgerne. Det var særlig let paa Landet, hvor Enhver vidste, hvor man havde tjent, og hvor man kjendte de personlige Forhold saa nøje. Levy fandt, at det vilde være en grusom Tvang at forlange, at man skulde lade Kapitalen forblive urørt, naar Børnene sultede. Ja, ganske vist; men saadanne Ting saas overalt i Livet under alle Forhold. Man kunde ikke ganske slippe for Fattigvæsenet; men det kunde betydeligt reduceres.

Falbe Hansen takkede Krebs for det interessante Bidrag, han havde leveret til Spørgsmaalets Besvarelse. Han var i alt Væsenligt enig med Krebs; i en længere Aarrække havde han gjort Arbejderforholdene til Gjenstand for Undersøgelser, og han var kommen til de samme Resultater. Hovedspørgsmaalet var Tvang eller ikke Tvang, og saa han hen til, hvorledes Arbejderforholdene udviklede sig, maatte han komme til det Resultat, at Tvang i den ene eller den anden Form

var nødvendig. Sognekommunernes Fattigudgifter vare omtrent fordoblede i 10 Aar; Forøgelsen af Befolkningen udgik næsten udelukkende fra den laveste Klasse. Ved Udvandring var Lønnen vel paa sine Steder stegen betydelig; men Lønnens Stigning var kun den ene Side af Sagen, Arbejderen maatte ogsaa hæves i moralsk Henseende. Naar man sagde, at Forhøjelsen af Lønnen og Forkortelsen af Arbejdstiden gik til Luxus og Driveri, saa var det vel ikke ganske Tilfældet; men det var det dog for en stor Del, og det laa i, at Arbejderen stod saa lavt i intellektuel og moralsk Henseende. Man vilde hæve Arbejderen ved at styrke ham i moralsk Henseende, idet man gav ham Haab om en dog nogenlunde god Fremtid. — Man havde spurgt om, hvem der vilde komme til at bære de 5 pCt., hvormed Lønnen efter Krebs's Forslag skulde forhøjes. Det vilde ikke blive Arbejderen; thi Lønnen var alt saa lav, at der ikke kunde tages noget fra den. Frederiksen havde rigtignok ment, at Efterspørgselen efter Arbejde ikke vilde stige og Lønnen altsaa heller ikke; men Efterspørgselen vilde ganske vist forøges; thi Produktionen fik en Lettelse, naar Fattigbyrden blev mindre.

Frederiksen var ikke theoretisk uenig med Falbe Hansen; men han var ikke enig i, at Arbejderen paa Landet havde det saa forfærdeligt, som Krebs og Falbe Hansen mente.

Falbe Hansen indrømmede, at Daglønnen var stegen meget i den senere Tid; men den kunde neppe holde sig i lang Tid. De nuværende Forhold vare analoge med Forholdene i Tiden før 1857, der vilde rimeligvis nu som den Gang snart indtræde en Reaktion. Man skulde ikke holde sig til saadanne exceptionelle Aar som de sidste.

Krebs bemærkede, at i 1857 var Lønnen stegen endog mere end nu. Han anførte til Exempel nogle Arbejdere, som, for at opsætte en Kjælder af kløvede Sten, havde forlangt og faaet en Akkord, som indbragte hver af dem 4 Rdl. om Dagen. — Der fandtes ude paa Landet adskillige Peder-madsensgange. Man gjorde sig neppe nogen Forestilling om, hvor gyselige Arbejdernes Beboelseslejligheder vare mange Steder paa Landet. Et enkelt Værelse havde han en Gang set huse 4 Familier,

13—15 Personer. Ganske vist døde Folk ikke af Sult; men Forholdene vare dog paa mange Steder meget uhyggelige. Det vilde gaa som i 1857.

Statsrevisor Gad hævdede, at det gjaldt at finde et Mid- del til at hæve Arbejderen moralsk; men en Tvangsopsparing vilde neppe have den Virkning; maaske snarere den modsatte. Han kunde ikke være enig med Krebs, naar han saa stærkt drog tilfælts mod Ideen om at træde hjælpende til ved frivillige Bidrag. Man maatte gaa successive frem. Som Levy havde bemærket var den praktiske Gjennemførelse af Krebs's Forslag umulig. Der maatte en uhyre Mængde Forholdsregler til, naar dette System skulde gennemføres; det vilde blive altfor besværligt og kostbart og Kontrollen vanskelig.

Krebs mente, at Frivilligheden var bleven tilstrækkelig prøvet. Sygekasserne vare de fleste Steder ganske mislykkede; i flere af de største havde det ikke været muligt at faa et eneste Tyende til at træde ind. — Indvendingerne mod Kontrollen hvilede paa Mangel paa Kjendskab til de virkelige Forhold. Regnskab behøvedes ikke fra Arbejdsgiverens eller Arbejderens Side, da man jo kun havde at give og at modtage Regnepengene.

Levy hævdede, at Regnskab var nødvendigt: det gik ikke saa let som Krebs mente. — Falbe Hansen havde Ret i, at det Vigtigste var at hæve Arbejderen i moralsk Henseende. Men hvorledes lod det sig gjøre, naar man samtidig indførte Tvang. Arbejderen maatte varetage sine egne Interesser, hvis man vilde hæve ham. — Taleren spurgte Falbe Hansen, om Lønnen lod sig diktere og der ikke existerede Love for dens Højde. Ogsaa Konkurrencen med Udlandet gjorde, at vi ikke vilkaar- ligen kunde fastsætte Lønnen. — Arbejderen maatte som enhver anden fri Statsborger kunne raade over sin Løn. Hvis man kunde bringe det til, at det stod klart for Arbejderen, at det var galt at gaa til Fattigvæsenet, vilde man være paa rette Vej.

Redaktionssekretær Nathanson indrømmede, at det lød meget kjønt at sige, at Arbejderen skulde hæves moralsk. Men dette vilde tage lang Tid, og man maatte ikke glemme Ord-

sproget «mens Græsset gror, dør Horsemor». Det gjaldt netop om at gjøre Noget hurtigt. Han fandt, at Kontrollen meget vel var mulig.

Landstingssekretær Shaw mente, at man ikke tilstrækkelig havde undersøgt om de nuværende Maader at støtte Arbejderne paa vare gode, saaledes navnlig Fordømmelsen af Understøttelsen til de frivillige Foreninger. Det var dog meget vigtigt først at være paa det Rene hermed.

Falbe Hansen bemærkede, at det var vanskeligt at diskutere Enkelthederne i Krebs's Forslag, naar man ikke havde haft Lejlighed til at prøve det i Forvejen. — Hovedspørgsmaalet var, om Tvang var nødvendig. Var den det, saa fandt man nok en Maade, paa hvilken den lod sig gennemføre. Schäfte f. Ex. havde foreslaaet, at de letsindige Ægteskaber forebyggedes ved tvungen Enkeforsørgelse. — Ogsaa Talcron var tilbøjelig til at antage, at Tvang i en eller anden Form var nødvendig. Ganske vist havde den frivillige Understøttelse en ikke ringe Værdi, og Krebs havde sikkert undervurderet den; der fandtes saaledes 5 à 600 Sygekasser her i Landet, i hvilke der indestod betydelige Beløb og Bidragene fra Æresmedlemmerne udgjorde kun en halv Snes pCt.; men selv her forslog dog Frivilligheden ikke.

Frederiksen bemærkede, at det netop kom an paa, hvilken Tvang man vilde anvende.

Krebs svarede Levy, at noget Regnskab ganske vist var nødvendigt; men det var ikke uoverkommeligt, og Omkostningerne herved vilde være ubetydelige i Forhold til de store Summer, det drejede sig om. — Hvad den private Understøttelse af Sygekasser, Alderdomsforsørgelseskasser o. Lign. angik, saa kunde den være god nok; men det var Eliten af Arbejderne, der nød godt af den, og ikke den store Masse, hvem det netop gjaldt at hæve. — Man var for tilbøjelig til at tale om Tvang og Indgreb i Frihed. Naar en Vej løb for nær en Skrænt eller Mergelgrav, saa var man strax parat til at sætte et Rækværk op for at forebygge, at Folk faldt i. Men naar Spørgsmaalet var at lukke den Faldgrube, Værtshusene ere for mangen en Arbejder, saa hed det sig, at det var et utilbørligt

Angreb paa Friheden. Imidlertid skulde der dog Love til, for at Samfundet kunde bestaa. Hvis man var saa bange for Tvang, hvorledes stillede man sig da overfor Spørgsmaalet om Skoletvang?

Kand. polit. Suenson, der for Tiden var beskjæftiget med Arbejderskemaernes Udarbejdelse, vilde med nogle Tal illustrere nogle enkelte af de Punkter, der vare blevne fremdragne i Aften. Man havde talt om, at der i forskjellige Forhold muligvis vilde være Plads for større Tvang, end der for Tiden fandt Sted. Han skulde i saa Henseende nævne Arbejdernes tidlige Ægteskaber. Rigtignok havde man endnu kun faat Arbejderskemaerne fra et enkelt Amt bearbejdede, men i dette Amt viste det sig, at det viede Antal af Mænd i Aldersklassen under 25 Aar i Arbejdsklassen var 5 pCt. større end Procentantallet af samtlige viede Mænd i den nævnte Aldersklasse. Dernæst kunde Skoletvangen vist nok gjøres en Del stærkere, hvilket navnlig fremgik af det store Antal Timer, som man oftere saa Børn arbejde, navnlig paa Tobaksfabriker. Endelig kunde maaske Arbejdernes Overgang til selvstændige Stillinger i Samfundet og Arbejdernes egen Interesse blive Gjenstand for Tvang. Der lød nemlig overalt Klager over, at Arbejderne med Gjæld nedsatte sig som Mestre, idet der til at overgaa i saadan en Stilling udfordredes 2 à 300 Rdl., hvilken Sum er for stor til at Arbejderne kunne sammenspare den i Svendetiden. Der lød ogsaa Klage over Arbejdernes for liden Fagdannelse, naar de nedsatte sig som Mestre, saa at det ofte hed sig, at naar han en kort Tid havde arbejdet som selvstændig Mester, maatte han meget lidt atter — med Gjæld naturligvis — opgive Selvstændigheden og igjen søge Arbejde hos Andre.

Efter at Formanden havde udtalt Foreningens Tak til Stiftsfysikus Krebs, sluttede Mødet. Det næste vil blive afholdt den 20de November, og Forhandlingsæmnet vil da være «Omordningen af de kommunale Skatter paa faste Ejendomme i Kjøbenhavn».
